
Activiteitenplan 2020

Vereniging Kleine Kernen Limburg

“Bouwen aan krachtige gemeenschappen in
Limburg”

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Projectactiviteiten 2020	5
2.1 Thema A: Wonen en zorgen voor elkaar	5
2.2 Thema B: Duurzaam maatschappelijk vastgoed	8
2.3 Thema C: Samenwerken met je gemeente	10
2.4 Thema D: Bewonersinitiatieven in beweging	12
2.5 Aansluiting bij de Sociale Agenda 2025	15
3. Verenigingsactiviteiten (Basisactiviteiten)	16
3.1 E. Bureau activiteiten (bestuur, team, vrijwillige adviseurs)	16
3.2 F. Dienstverlening leden (ondersteuningsvragen)	17
3.3 G. Communicatie (kennisdeling, belangenbehartiging)	18
4. Activiteitenbegroting 2020	19

1. Inleiding

Voor u ligt het activiteitenplan 2020 van de Vereniging Kleine Kernen Limburg (VKKL). De VKKL is in 2003 opgericht ter ondersteuning van bewonersorganisaties in de kleine kernen van Limburg. De VKKL heeft zich sinds haar start sterk ontwikkeld. Het aantal bewonersorganisaties in Limburg is, mede dankzij de inzet van de VKKL stevig toegenomen (dit weerspiegelt zich in het ledenaantal van de VKKL: bij de start waren 21 dorpsraden lid, in 2019 zijn dat er ruim 325, waarvan meer dan 180 gemeenschapshuisbesturen en 25 Wensbus organisaties. Kern van de netwerkorganisatie is het *verenigen* van onze leden.

De VKKL heeft in samenwerking met de leden, veel kennis en ervaring ontwikkeld rond processen van gemeenschapsvorming. De kern is steeds hoe bewoners zich organiseren rond actuele vragen die van invloed zijn op de leefbaarheid van hun woonomgeving. Daarvoor levert de VKKL (proces-) ondersteuning aan lokale bewonersorganisaties, organiseert uitwisseling van kennis en ervaring en behartigt de collectieve belangen van bewonersorganisaties naar belangrijke partners zoals: gemeenten, provincie en koepelorganisaties. Het aantal vragen dat bij de VKKL binnenkomt, en het aantal thema's waarmee de VKKL zich bezighoudt, is de laatste jaren sterk toegenomen.

Sinds 2009 is de VKKL een door de Provincie Limburg erkende Maatschappelijke Organisatie (MO). Met het indienen van het meerjarenbeleidsplan 2017-2020 is deze erkenning weer voor een periode van 4 jaren verlengd. Het meerjarenbeleidsplan van VKKL en de Sociale agenda van de Provincie Limburg vormen de basis voor het activiteitenplan 2020. De laatste jaren merken we dat het grote aantal thema's wel kan leiden tot versnippering. Daarom kiezen we er in 2020 voor om meer focus aan te brengen. Dit resulteert in de volgende 4 hoofdthema's met onderliggende projectlijnen:

- A. Wonen en zorgen voor elkaar
 - 1. Projectlijn woon- en zorginitiatieven
 - 2. Projectlijn vervoersinitiatieven
- B. Duurzaam maatschappelijk vastgoed
 - 3. Projectlijn herbesteding kerkgebouwen
 - 4. Projectlijn verduurzaming gemeenschapsaccommodaties
- C. Samenwerken met je gemeente
 - 5. Projectlijn overheid doet mee
 - 6. Projectlijn nieuwe vormen van verantwoording
- D. Bewonersinitiatieven in beweging
 - 7. Projectlijn rol en positie bewonersorganisatie
 - 8. Projectlijn verbindend communiceren in je buurt

Deze bovenstaande thema's kennen in totaal 8 projectlijnen die ook (deels) aanvullend worden gefinancierd (aanvullend wil zeggen buiten de reguliere meerjarensubsidie van de provincie). In de begroting behorende bij het activiteitenplan is in cijfers aangegeven welk deel van de financiering van een thema betrekking heeft op de meerjarensubsidie van de provincie.

In de periode 2015-2019 heeft de VKKL veel ervaring opgedaan met projectmatig werken en het verwerven van aanvullende middelen, die bijvoorbeeld door gemeenten worden gefinancierd. In 2020 en verder willen we deze lijn doorzetten. Vandaar dat de ingediende begroting en daarmee de hoeveelheid projectmatige activiteiten hoger is dan de door de provincie toegekende basis- en projectsubsidie. Middels aanvullende financieringsbronnen wil de VKKL haar ambities realiseren. Bij het publiceren van dit activiteitenplan (september 2019) is nog niet duidelijk of alle cofinanciering in 2020 gerealiseerd kan worden, we stellen gedurende het jaar het ambitieniveau van de projectlijnen zo nodig bij. De gesubsidieerde activiteiten worden binnen de vereniging uitgevoerd, aanvullende projectopdrachten door onze projectenstichting VKKL/Spirato-PROJECTEN.

2. Projectactiviteiten 2020

De maatschappij is aan vele veranderingen onderhevig. Veel van deze ontwikkelingen hebben invloed op bewonersinitiatieven of ontstaan vanuit bewoners. Sommige veranderingen komen door veranderende wet- en regelgeving (o.a. omgevingswet), anderen zijn een logisch gevolg van een demografische ontwikkeling (vervoer op maat door de stijgende gemiddelde leeftijd) of een mondiale opgave (energietransitie). In dit hoofdstuk worden de 4 thema's beschreven die belangrijk zijn voor VKKL in 2020, op basis van signalen, vragen en trends die we ophalen of proeven onder onze leden.

2.1 Thema A: Wonen en zorgen voor elkaar

Dit thema bevat 2 projectlijnen: woon- en zorginitiatieven en vervoersinitiatieven.

De trends en ontwikkelingen

We zien een steeds grotere behoefte aan ontmoeting in onze samenleving. Dit geldt voor alle leeftijdsgroepen. Ontmoeting stimuleert nieuwe ideeën en creatieve oplossingen en helpt eenzaamheid te voorkomen. Senioren willen daarom vaak graag langer zelfstandig thuis in hun eigen dorp of wijk blijven wonen, maar wel op een waardige manier. Een passend woningaanbod, maar óók een passend vervoersaanbod horen daar vanzelfsprekend bij. Vraag en aanbod, zowel op de woningmarkt als in het (openbaar) vervoer, matchen daarbij niet altijd.

In de zorg wordt professionele inzet steeds duurder en bovendien is er sprake van een steeds groter tekort aan gekwalificeerd personeel. Aan de andere kant zien we dat de vrijwillige inzet ook onder druk komt te staan. Van een vrijwilliger en mantelzorger wordt steeds meer verwacht – soms geëist: verscherpte wet- en regelgeving – terwijl de gemiddelde vrijwilliger steeds minder tijd over heeft voor vrijwilligerswerk. Kortom: minder kartrekkers, meer verantwoordelijkheden. De vergrijzing biedt echter ook kansen: er komen meer gepensioneerden die zich vrijwillig willen inzetten, mits zij zich vanwege een hogere pensioengerechtigde leeftijd, nog vitaal voelen.

Hoe spelen onze leden hierop in?

Landelijk ligt het accent van professionals op zorg. Bewonersinitiatieven leggen de nadruk veel meer op wonen en welzijn, ontmoeten, zinvol bezig zijn en erbij horen. Precies datgene wat in het holistisch concept van *positieve gezondheid* wordt beoogd. Daartoe ondernemen zij allerlei activiteiten zoals het experimenteren met (duurzame) deelauto concepten om het vervoer in dorp of wijk slimmer te kunnen organiseren; of het verbouwen van leegstaand maatschappelijk vastgoed (scholen, kerken, gemeenschapshuizen, kloosters) tot woongemeenschappen (zoals in Ell, Castenray of Kerkrade) waarin aan de vraag naar kleinschalige appartementen met centrale ontmoetingsruimte binnen dorp of wijk wordt voorzien. Dit kan bijvoorbeeld via een wooncoöperatie of kleinschalig cpo wooninitiatief. Veel leden houden zich dus bezig met het heruitvinden van het begrip *samenleven*.

De opgaven voor VKKL

We zien dat initiatieven vaker de samenwerking met (zorg)partijen zoeken bij het opzetten en/of borgen van hun activiteiten. Het verschil in uitgangspunten is echter een grote uitdaging. De financieringsstructuur van de zorgsector sluit (landelijk) niet aan op

wensen en verwachtingen van bewonersinitiatieven. De botsende logica van systeem- en leefwereld leidt soms tot teleurstelling en gemiste kansen. VKKL kan hierin samen met haar (landelijke) partners een verbindende rol spelen. De vraag daarbij is of duurzame financiering, borging en bestendiging van een bewonersinitiatief alleen maar kan door groter te groeien en te professionaliseren? Of kan het ook anders?

Verder zien we dat het *kunnen* ontmoeten niet overal vanzelfsprekend is, met name in naoorlogse wijken en hele kleine kernen, vanwege het ontbreken van voorzieningen of een actuele bedreiging in voortbestaan van de enige ontmoetingsplek in de kern. Op vervoersvlak zien we buiten de Wensbussen steeds meer de samenwerking op gang komen met o.a. Nationaal Ouderenfonds (boodschappenbus) en ANWB (Automaatje). Kortom, de *vorm* waarin 'vraaggericht vervoer' wordt georganiseerd, wordt steeds diverser.

Op basis van deze opgaven gaat de VKKL in 2020 met de onderstaande activiteiten aan de slag in twee projectlijnen.

Projectlijn 1: Woon- en zorginitiatieven

- Uitbouwen en inzetten van de vergaarde kennis en het netwerk van het Knooppunt zorgen voor elkaar Limburg t.b.v. zorg- en welzijnsinitiatieven;
- Limburgse signalen van deze initiatieven vertalen naar het landelijke netwerk;
- Procesondersteuning bieden op het vlak van 'hoe kom ik als initiatief een stap verder': voorbereiding, opzet, uitbouw, borging;
- Helpen vormgeven van samenwerkingsrelaties tussen bewonersinitiatieven en professionele (zorg)partijen;
- Inspelen op - en vertalen naar de Limburgse context van - landelijke ontwikkelingen, onderzoek en experimenten.

Projectlijn 2: Vervoersinitiatieven

- Steunpunt vervoersinitiatieven verder uitbouwen (ook andere vervoersinitiatieven dan alleen wensbussen faciliteren);
- Klankbordgroep initiëren van partijen gericht op (openbaar) vervoer in Limburg om daarmee de rol van vrijwilligersvervoer te verduidelijken en een stem te geven;
- Bestaande en nieuwe vervoersinitiatieven een vraagbaak bieden;
- Ondersteuning bieden bij (financiële en organisatorische) verduurzaming van vervoersinitiatieven.

Beoogde resultaten

- Organiseren van 2 verdiepende thematafels met relevante stakeholders rondom bewonersinitiatieven op het gebied van zorg en welzijn die te maken hebben met dilemma's rondom financiering, organisatie, samenwerking met professionele partijen en inclusie;
- Organiseren van 4 Oppe Koffies bij initiatieven rondom actuele vraagstukken op het gebied van wonen, vervoer, zorg en welzijn;
- Faciliteren van het bestaande netwerk van dorpsondersteuners met kennis en kunde;
- Deelname aan en inbreng in regionale en landelijke netwerken rondom wonen, zorg en welzijn;

- Opzetten en uitbouwen van het steunpunt vervoersinitiatieven, waaronder het inrichten van een digitale vraagbaak en het ondersteunen van bestaande en nieuwe initiatieven in de opstartfase;
- Ondersteunen en faciliteren van de klankbordgroep van vervoersinitiatieven.

Link met provinciaal beleid (op basis van het collegeprogramma 2019-2023)

- Doorstroming vraag en aanbod woningmarkt, bevorderen doorstroming woningmarkt, impuls geven aan vernieuwende voorbeeldprojecten (p. 39 / p. 40);
- Stimuleren maatschappelijke participatie i.s.m. goede lokale initiatieven (p. 28);
- Ontwikkelen programma voor participatie en tegen eenzaamheid van senioren en mensen met een beperking (p. 29);
- Slim openbaar vervoer d.m.v. sharing (p. 31);
- Meedoen in initiatieven om mobiliteit in Limburg te verbeteren (p. 31);
- Platteland vitaal houden dankzij fysieke en digitale bereikbaarheid (p. 32);
- Aandacht voor invulling 'last mile' in personenvervoer (p.32);
- Ondersteunen bewonersinitiatieven in kleine kernen die leefbaarheid en bereikbaarheid verbeteren (p. 33).

Beoogde partners

- Nederland Zorgt voor Elkaar
- Provincie Limburg
- Nationaal Ouderenfonds
- Koepel Zorgcoöperaties Zuid-Nederland
- Limburgse collega maatschappelijke organisaties
- Burgerkracht Limburg
- ANWB
- Diverse Limburgse gemeenten
- Woningcorporaties
- Welzijnsinstellingen
- LVKK (Landelijke Vereniging van Kleine Kernen)
- LSA (Landelijk Samenwerkingsverband Actieve bewoners)
- Zorgverzekeraars
- ROL (Reizigersoverleg Limburg)
- Omnibuzz
- Arriva

2.2 Thema B: Duurzaam maatschappelijk vastgoed

Dit thema bevat 2 projectlijnen: herbestemming kerkgebouwen en verduurzaming gemeenschapsaccommodaties.

De trends en ontwikkelingen

Maatschappelijk vastgoed in dorpen en wijken staat onder druk. Denk daarbij aan leegstand van gemeenschapsaccommodaties, kerken, scholen en verenigingsgebouwen. Enerzijds wordt van steeds meer accommodaties verwacht dat zij hun eigen (financiële) broek ophouden en een gemeente niet meer automatisch inspringt om een exploitatietekort op te lossen. Soms worden accommodaties zelfs volledig 'geprivatiseerd'. Anderzijds zien we dat de vraag en aanbod niet meer goed op elkaar aansluiten. Dit brengt uitdagingen met zich mee, waarbij de leefgemeenschap in samenspraak met de gemeente scherpe keuzes dient te maken. Wat verwachten we de komende jaren nodig te hebben? Wat is het huidige aanbod? Matcht dit nog? In het verleden zijn soms grote multifunctionele centra gebouwd, die echter duur in de exploitatie zijn. Nu de ledenaantallen van verenigingen teruglopen, blijkt de exploitatie op basis van de huidige huurders steeds lastiger rond te krijgen. Een ander verdien- en organisatiemodel dient dan serieus overwogen te worden. Eigen inkomsten buiten de vaste huurders worden daarin steeds belangrijker.

Het aantal kerken in onze provincie dat nog als kerkgebouw ook zodanig in gebruik is, zal de komende jaren gaan afnemen, als gevolg van het dalende aantal kerkbezoekers en teruglopende inkomsten bij de parochiebesturen. De vraag is wat er met deze, vaak markante, gebouwen gaat gebeuren. Herbestemming, medebestemming of toch sloop?

Dit proces van herschikking van vraag en aanbod van maatschappelijk vastgoed vraagt een gezonde portie creativiteit, ondernemerschap maar zeker ook draagvlak in de gemeenschap, die maakt immers wel of geen gebruik van de accommodatie. Met de komst van de omgevingswet verwachten we dat de ruimte voor flexibel gebruik van maatschappelijk vastgoed gaat toenemen. Dit biedt kansen voor bestaande gemeenschapshuizen, scholen, kerken en verenigingsgebouwen om (deels) een nieuwe functie aan toe te kennen, op basis van de vraag in dorp of wijk. Daarbovenop komt de energietransitie, waarin er veel aandacht is voor de (technische) duurzaamheidsaspecten, zoals energiebesparing of energieopwekking, van verbouw en nieuwbouw van vastgoed.

Hoe spelen onze leden hierop in?

Steeds meer inwoners van dorpen en wijken realiseren zich dat het hebben en behouden van een fysieke ontmoetingsplek zoals een gemeenschapshuis eigenaarschap en draagvlak vraagt. De tijd van 'de gemeente regelt het wel' is voorgoed voorbij. Om de exploitatie sluitend te krijgen, worden nieuwe verdienmodellen ontwikkeld, wordt het besturen en beheren van de accommodatie anders ingericht, en wordt werk gemaakt van verduurzaming van het gebouw. Als het gaat om een nieuwe functie voor het kerkgebouw, worden samen met partners als het parochiebestuur, de gemeente en het bisdom nieuwe plannen ontwikkeld, die kunnen rekenen op realisme qua exploitatie en beheer en draagvlak in de gemeenschap.

De opgaven voor VKKL

We zien veel initiatieven en besturen zelf het wiel uitvinden, terwijl er onder onze leden toch heel veel kennis en kunde voorhanden is. Zo is er de laatste jaren onder de 'pioniers' die zich in eigen dorp bezig houden met de her- of medebestemming van hun kerkgebouw veel kennis en ervaring opgedaan qua procesaanpak. De inspiratie die zij nieuwe initiatieven kunnen bieden, is letterlijk goud waard.

Verder ervaren we dat veel besturen van gemeenschapsaccommodaties het lastig vinden om nieuwe wegen in te slaan op het gebied van verdienmodellen, gebruikers, bestuur, beheer en exploitatie. Een onafhankelijke procesondersteuner die een klein duwtje in de rug geeft, is dan vaak zeer welkom.

Tenslotte zien we ook een uitdaging in de implementatie van de nieuwe omgevingswet, aangezien gemeenten de ruimte krijgen om die (binnen kaders) zelf in te vullen. Leren van elkaar en samen ervaring opdoen, wordt hierin noodzakelijk.

Op basis van deze opgaven gaat de VKKL in 2020 met de onderstaande activiteiten aan de slag in twee projectlijnen.

Projectlijn 3: Herbestemming kerkgebouwen

- Bewonersinitiatieven die zich bezig (gaan) houden met de toekomst van hun kerkgebouwen, ondersteunen met kennis en kunde;
- Werksessies toekomst kerkgebouwen organiseren, accent op bewustwording;
- Gemeenten, bewonersorganisaties en parochiebesturen helpen bij het opstellen van kerkenvisies;
- Een provinciale klankbordgroep rondom het her- of mede bestemmen van kerkgebouwen initiëren en faciliteren.

Projectlijn 4: Verduurzaming gemeenschapsaccommodaties

- Workshop businessplan ontwikkelen en organiseren voor initiatiefnemers rondom maatschappelijk vastgoed (pitchen voor impact);
- Ondersteuning bieden bij het opstellen van beheer- en/of exploitatiemodellen voor gemeenschapsaccommodaties;
- Ondersteuning bieden in het versterken van de bestuurskracht van gemeenschapsaccommodaties;
- Kennis delen omtrent de verduurzaming van gemeenschapsaccommodaties.

Beoogde resultaten

- 3 bewonersinitiatieven die met de toekomst van hun kerkgebouw aan de slag willen, zijn ondersteund met kennis en kunde;
- 2 werksessies rondom de toekomst van kerkgebouwen zijn georganiseerd;
- In samenwerking met een gemeente zijn bewonersorganisaties en parochiebesturen geholpen bij het leveren van hun inbreng in een gemeentelijke kerkenvisie;
- Een provinciale klankbordgroep rondom het her- of mede bestemmen van kerkgebouwen is opgericht en gefaciliteerd;
- Een workshop voor initiatiefnemers rondom maatschappelijk vastgoed is georganiseerd;

- 3 gemeenschapsaccommodaties zijn ondersteund bij het opstellen van een beheer- en/of exploitatiemodel;
- 3 gemeenschapsaccommodaties zijn ondersteund bij het versterken van hun bestuurskracht;
- Kennis omtrent de verduurzaming van gemeenschapsaccommodaties is gedeeld en uitgedragen.

Link met provinciaal beleid (op basis van het collegeprogramma 2019-2023)

- Ondersteuning maatschappelijke initiatieven voor gemeenschapsaccommodaties (p. 29);
- Subsidieregelingen energie doorzetten (p. 37);
- Herbestemming (religieuze) monumenten ter behoud (p.53).

Beoogde partners

- KNHM (Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij)
- Provincie Limburg
- Bisdom Roermond / Dienst Kerk en Samenleving
- RCE (Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed)
- Diverse gemeenten (o.a. gemeente Gennep)
- LVKK (Landelijke Vereniging van Kleine Kernen)
- REScoop Limburg (alliantie Limburgse Energiecoöperaties)

2.3 Thema C: Samenwerken met je gemeente

Dit thema bevat 2 projectlijnen: overheid doet mee en nieuwe vormen van verantwoording.

De trends en ontwikkelingen

De verantwoordelijkheden en inhoudelijke relatie die overheden en inwoners van oudsher hebben, zijn aan het verschuiven. Inwonersgroepen zien zichzelf bijvoorbeeld steeds meer als samenwerkingspartner van de gemeente. Uitgangspunt is dat men niet gelijk is, maar wel gelijkwaardig. Er wordt een plan ontwikkeld en men gaat in gelijkwaardig partnerschap aan de slag met de uitwerking van het plan. Het is zoeken, ontdekken en experimenteren wie welke rol op welk moment dient aan te nemen. Dit gaat met vallen en opstaan, het is een wederzijds leerproces waarin transparantie, goede en tijdige communicatie vergezeld met goed verwachtingenmanagement over en weer, cruciaal is. Er wordt meer en meer gepioneerd en geëxperimenteerd met nieuwe vormen van democratie, waaronder buurtbudgetten, buurt bestuurt, burgertoppen en democratic challenges. Bezuinigingen in het gemeentelijk beleid kunnen echter leiden tot een 'over de schutting' effect, waardoor het partnerschap tussen gemeente en actieve bewoners onder druk kan komen te staan. Ook wil of kan niet iedereen als actieve bewoner meedoen aan de participatiemaatschappij. Hoe ga je daar als overheid of als bewonersinitiatief mee om? En als de overheid dan een bewonersinitiatief (mee)financiert, hoe wordt de verantwoording dan geregeld? Verschillen tussen wijken en dorpen zullen toenemen en hoe gaan we hiermee om?

Hoe spelen onze leden hierop in?

Veel bewonersorganisaties en -initiatieven worstelen met de vraag hoe zij de gemeente - en andere (overheids)partners – meekrijgen in hun plan of idee. Het verschil in de logica tussen systeem- en leefwereld speelt hierin een grote rol. Hoe worden de kaders voor een initiatief bepaald? Wie bepaalt deze kaders? Wie heeft welke rol in de samenwerking tussen initiatief en gemeente? Op veel plaatsen wordt geëxperimenteerd aan de hand van pilots. Vaak gaan deze over beslissen (wie heeft zeggenschap), financieren (wie gaat daarover) en verantwoorden (aan wie en op welke wijze dien je verantwoording af te leggen). De dorpsoverleggen in de gemeente Peel en Maas hebben bijvoorbeeld een gezamenlijk manifest opgesteld waarin ze pleiten voor een verschuiving van beleidsoriëntatie (top-down) binnen de gemeente naar waardeoriëntatie (bottom-up) vanuit de gemeenschappen, ook wel zelfsturing 3.0 genoemd.

De opgaven voor VKKL

VKKL kan als verbindende partij bewonersinitiatieven en gemeenten (maar bijvoorbeeld ook provincie en waterschap) helpen om ieders rol en positie scherp te stellen binnen de samenwerkingsrelatie. Wie heeft welke verantwoordelijkheid? Ook zien we een opgave als het aankomt op het delen van praktijkervaringen. We zien immers een grote verscheidenheid binnen de 31 Limburgse gemeenten in de manieren waarop met bewonersinitiatieven en -organisaties wordt samengewerkt.

Ook zien we een grote opgave als het gaat om het vinden van nieuwe manieren van verantwoorden. Het onderzoek 'publieke en onderlinge verantwoording' dat door Universiteit Maastricht, Synthese, gemeente Peel en Maas, Provincie Limburg en VKKL in 2018 en 2019 is uitgevoerd, geeft hiervoor veel aanknopingspunten. VKKL ziet een kans om samen met de projectpartners binnen één gemeente concreet aan de slag te gaan met alternatieve verantwoordingskaders en vervolgens de opgedane kennis, ervaring en inzichten breed te delen.

Op basis van deze opgaven gaat de VKKL in 2020 met de onderstaande activiteiten aan de slag in twee projectlijnen.

Projectlijn 5: Overheid doet mee

- Bewonersinitiatieven ondersteunen in hun zoektocht naar een juiste samenwerking met hun gemeente. Samenwerking met de gemeente op basis van gelijkwaardigheid;
- Bijeenkomst voor contactambtenaren organiseren;
- Organiseren van een Oppe Koffie rondom 'samenwerken met je gemeente';
- Delen van kennis en inspiratie betreffende rolverdeling en communicatie tussen overheden en bewonersinitiatieven en -organisaties.

Projectlijn 6: Nieuwe vormen van verantwoording

- Samen met de werkgroep publieke verantwoording een verdiepingsslag maken voortbouwend op het onderzoek publieke en onderlinge verantwoording;
- Bewonersinitiatieven ondersteunen bij het experimenteren met nieuwe vormen van verantwoording. Gemeenschapsinitiatieven ondersteunen en sterken in het voeren van het gesprek over wat je dient te verantwoorden in de middelen die je krijgt. Concrete begeleiding initiatieven en gemeente in diepte-casus. Behouden van het eigenaarschap;
- Via een Oppe Koffie inzichtelijk maken: hoe doe je dat nou, verantwoording afleggen?

Beoogde projectresultaten

- Bewonersinitiatieven in 2 gemeenten zijn ondersteund in hun samenwerking met de gemeente;
- 2 Oppe Koffies (1 voor bewonersinitiatieven, 1 voor contactambtenaren) met als thema 'samenwerken met je gemeente' zijn georganiseerd;
- Kennis en inspiratie aangaande de rolverdeling en communicatie tussen overheden en bewonersinitiatieven is gedeeld;
- Bewonersinitiatieven binnen één gemeente zijn ondersteund bij het experimenteren met nieuwe vormen van verantwoording;
- Een Oppe Koffie met als thema 'verantwoording afleggen' is georganiseerd.

Link met provinciaal beleid (op basis van het collegeprogramma 2019-2023)

- Collegeprogramma Hoofdstuk 1: bestuurlijke vernieuwing, pagina 13+15:
 - Nieuwe manieren om bewoners bij beleid te betrekken;
 - Ondersteunen initiatieven van onderop;
 - Gemeenten actief ondersteunen bij vernieuwende vormen van communicatie en burgerparticipatie.

Beoogde partners

- LVKK (Landelijke Vereniging van Kleine Kernen)
- LSA (Landelijk Samenwerkingsverband Actieve bewoners)
- Diverse Limburgse gemeenten (o.a. Peel & Maas, Horst aan de Maas, Stein, Bergen en Roerdalen)
- Provincie Limburg
- Universiteit Maastricht
- Welzijnsorganisaties
- Nederland zorgt voor elkaar

2.4 Thema D: Bewonersinitiatieven in beweging

Dit thema bevat 2 projectlijnen: rol en positie bewonersorganisatie en verbindend communiceren in je buurt.

De trends en ontwikkelingen

Veel bewonersorganisaties zijn zoekende in hun rol richting gemeenschap, gemeente en andere samenwerkingspartners. Op basis van onderzoek door universiteit Utrecht en de Landelijke Vereniging van Kleine Kernen zijn er 4 rollen voor bewonersorganisaties onderscheiden: de representatieve, verbindende, activerende en adviserende rol. In de praktijk komen alle rollen bij iedere organisatie in meer of mindere vorm wel voor. Maar welke rol neem je in welke situatie? En hoe zorg je als initiatiefgroep voor draagvlak binnen je eigen gemeenschap? Loop je niet te hard op de troepen vooruit?

Toch maken veel bewoners(organisaties) zich zorgen over de leefbaarheid in hun dorp of wijk, nu het traditionele verenigingsleven onder druk staat en jongeren wegtrekken voor studie of werk naar grotere stedelijke centra. Op welke manieren kun je de leefbaarheid in het dorp versterken en welke rol als bewonersorganisatie heb je daarin?

Dilemma daarin vormt het wel of niet professionaliseren van bewonersinitiatieven. Er zijn initiatieven zonder professionele ondersteuning, maar ook initiatieven met professionele ondersteuning en er zijn sociale ondernemingen. Ze bestaan reeds in het groot of juist heel klein, lokaal en provinciaal, thema-specifiek of meer algemeen. We zien een aantal van deze initiatieven, onder andere onder druk van een sluitende exploitatie, doorgroeien richting sociale ondernemingen.

Hoe spelen onze leden hierop in?

We zien bewonersorganisaties veranderen van organisatievorm, waarin ze bijvoorbeeld van stichting naar vereniging of dorpscoöperatie overschakelen om zo meer bewoners (leden) te betrekken en het draagvlak voor hun activiteiten te vergroten. Ook zoeken bewonersorganisaties en -initiatieven naar verschillende manieren om met dorp of wijk te communiceren, verschillende doelgroepen via verschillende communicatiemiddelen te bereiken. Sommige bestaande organisaties ontwikkelen zich tot verbindend platform, dat zelf geen initiatieven of projecten opstart, maar wel andere bewoners faciliteert en activeert. Een aantal dorpen heeft zelf een lokaal fonds opgericht, waarmee kleinschalige projecten en activiteiten in het dorp kunnen worden gefinancierd. Een uitdaging blijft de zoektocht naar kartrekkers. Er zijn steeds minder mensen, die ook nog eens minder tijd hebben om zich in te zetten, maar er wordt van hen wel steeds meer verwacht. Dit spanningsveld vraagt vaak een groot organisatievermogen van verenigingen en andere organisaties in dorpen en wijken.

De opgaven voor VKKL

VKKL kan als ledennetwerk van bewonersorganisaties helpen met het bewustwordingsproces t.a.v. rol en positie bij dorps- en wijkraden en andere bewonersorganisatie die bewust bezig zijn met reflectie op hun eigen functioneren en (opnieuw) aansluiten bij de behoeften die de gemeenschap heeft. Er is geen standaard of ideale werkwijze, iedere bewonersorganisatie werkt in de unieke context van het eigen dorp of de eigen wijk. Wel kunnen ervaringen, inzichten en leerpunten met elkaar gedeeld worden.

Een ander punt vormt inclusie. Bewonersorganisaties vragen zich vaak af hoe je bewoners betreft die niet via de gangbare paden aansluiting vinden bij het dorpsleven. VKKL zet in op gemeenschappen en collectieven, wat betekent dat het collectieven van inwoners ondersteunt bij het laten meedoen van (groepen) bewoners die (tijdelijk) minder aansluiting vinden bij de gemeenschap, bijvoorbeeld als gevolg van anderstaligheid, leeftijd of ziekte. Het verbinden van specifieke doelgroepen in een inclusieve gemeenschap vormt een belangrijke opgave.

Ook het helpen van bewonersorganisaties bij het anders organiseren om zo de toekomstbestendigheid, het draagvlak en het bereik in de gemeenschap te vergroten, zien we als een kernopgave voor VKKL. Belangrijk daarbinnen is de veranderende rol van de gemiddelde vrijwilliger in het verenigingsleven: meer projectmatig met een duidelijke kop en start.

Op basis van deze opgaven gaat de VKKL in 2020 met de onderstaande activiteiten aan de slag in twee projectlijnen.

Projectlijn 7: Rol en positie bewonersorganisatie

- Toekomst, rol en positie bespreekbaar maken met bewonersorganisaties die hiermee worstelen. Dit kan bijvoorbeeld middels het Kleine Kernen Spel, het Dorpshuizenspel of via de workshop Pitchen voor Impact.

Projectlijn 8: Verbindend communiceren in je buurt

- Bewonersorganisaties en -initiatieven ondersteunen in het leggen van contacten met groepen binnen de gemeenschap die van nature minder aansluiting vinden;
- Kennis delen en inspiratie bieden rondom het anders organiseren en toekomst bestendig maken van het verenigingsleven in dorp of wijk.

Beoogde projectresultaten

- 5 bewonersorganisaties en/of -initiatieven zijn geholpen in het reflecteren op hun eigen rol en positie binnen de gemeenschap en richting gemeente en samenwerkingspartners;
- 3 bewonersorganisaties en/of -initiatieven zijn ondersteund in het leggen van contacten met groepen binnen de gemeenschap die van nature minder aansluiting vinden;
- Kennis is gedeeld en inspiratie geboden rondom het anders organiseren en toekomst bestendig maken van het verenigingsleven in dorp of wijk.

Link met provinciaal beleid (op basis van het collegeprogramma 2019-2023)

- Sociale Agenda (p.28) ondersteunen van maatschappelijke initiatieven;
- Maatschappelijke participatie stimuleren;
- Zelfredzaamheid kwetsbare groepen versterken door in te zetten op sterke lokale initiatieven
- Regeldruk evenementen terugdringen (p.53);
- Verenigingen i.r.t. tot sport en positieve gezondheid ondersteunen (p. 52).

Beoogde partners

- Huis voor de Sport
- Burgerkracht Limburg
- Huis voor de Kunsten
- Speeltuinwerk Limburg
- LVKK (Landelijke Vereniging van Kleine Kernen)
- LSA (Landelijk Samenwerkingsverband Actieve bewoners)
- KNHM (Koninklijke Nederlandse Heide Maatschappij)
- Gemeenten
- Provincie Limburg
- Universiteit Utrecht

2.5 Aansluiting bij de Sociale Agenda 2025

Een belangrijk thema binnen de Sociale Agenda vormt het sociaal-maatschappelijk participeren van Limburgers. Binnen zelfsturende gemeenschappen is daar nog niet altijd voldoende aandacht voor. Met de beoogde projectactiviteiten zet de VKKL sterk in op bewustwording en het delen van successen en leermomenten, specifiek gericht op het mee laten doen van mensen met een afstand tot het gemeenschapsleven. Hierdoor wordt een bijdrage geleverd aan de implementatie van Positieve Gezondheid op dorps- en buurtniveau.

In een samenleving die op onderdelen steeds individualistischer dreigt te worden, biedt het proces van het maken en uitvoeren van een eigen leefbaarheidsagenda een kans om met elkaar te werken aan een collectief doel: het versterken van de leefkwaliteit van de eigen omgeving, zowel op sociaal als fysiek vlak. Met de onder de projectactiviteiten genoemde ondersteuning van VKKL, neemt de kwaliteit van het leven van een gemeenschap toe. Ook biedt dit nieuwe mogelijkheden voor mensen met een kleiner sociaal netwerk of die verder afstaan van het verenigingsleven. Ook wordt er nadrukkelijk rekening gehouden met het verschil tussen een inclusieve gemeenschap in stedelijk- en landelijk gebied. Belangrijk punt bij het worden van een inclusieve gemeenschap is bereikbaarheid. Vervoersprojecten gereden door vrijwilligers die door bewoners(organisaties) zelf zijn opgezet, staan dicht bij de mensen in de eigen gemeenschap. Hierdoor wordt de drempel voor mensen die minder mobiel zijn verlaagd. Mensen maken meer gebruik van deze vervoerdienst, waardoor hun capaciteiten toenemen om langer zelfstandig thuis te wonen in hun eigen vertrouwde omgeving.

De projectactiviteiten rondom samenwerking met de gemeente dragen bij aan het vergroten van de participatiebereidheid van inwoners en bewonersinitiatieven. Als er een werkbare relatie is tussen de gemeente en haar inwoners en initiatieven, neemt de ruimte voor inwoners en organisaties om met eigen initiatieven te komen toe.

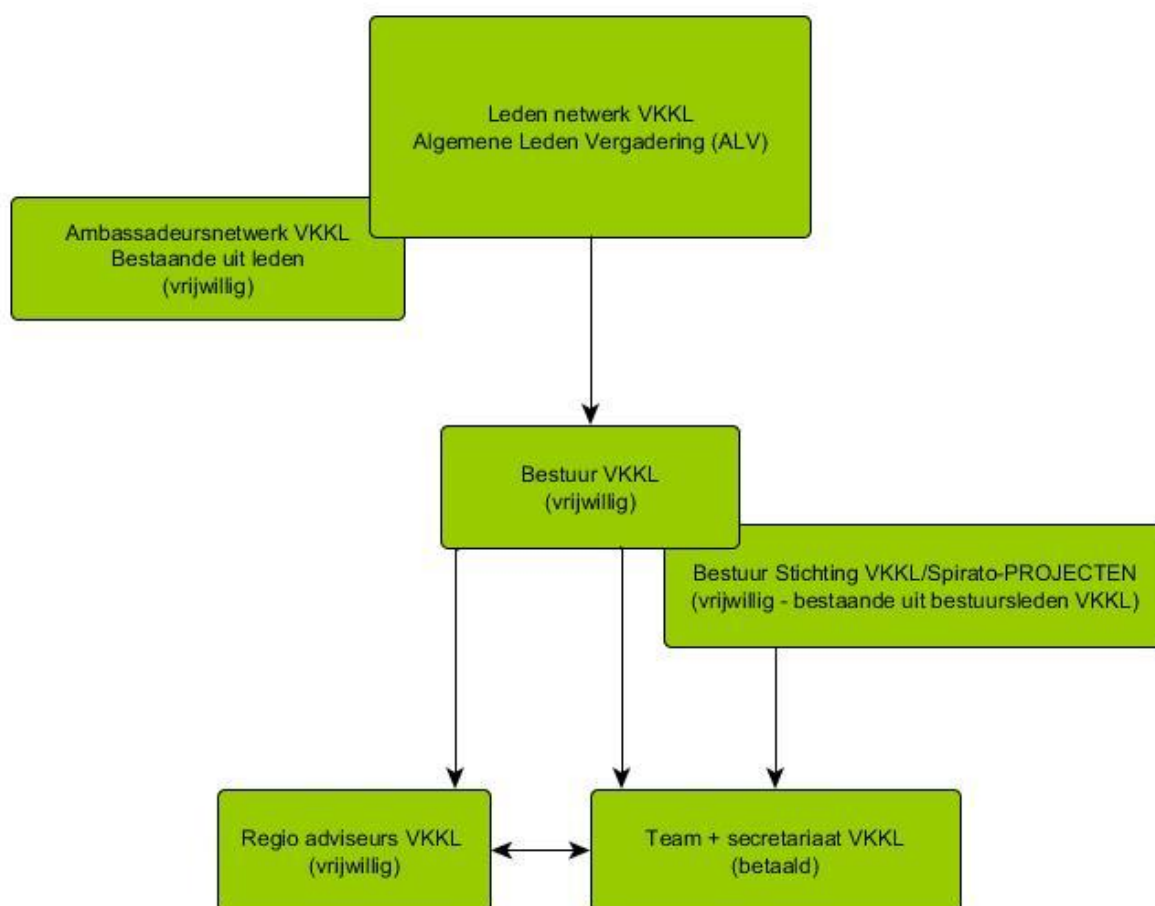
De projectactiviteiten rondom herbestemming van maatschappelijk vastgoed dragen bij aan de verduurzamingsagenda van de provincie. Een schoon leefmilieu draagt rechtstreeks bij aan de gezondheid en het welbevinden van de mensen. Daarnaast speelt ook het aspect sociale duurzaamheid een rol, met name bij het betrekken van de leefomgeving bij het energie initiatief. Sociale duurzaamheid wil zeggen hoe levensvatbaar het initiatief is in relatie tot de behoefte van de gemeenschap. Dit geldt ook voor herbestemming van maatschappelijk vastgoed; wanneer toekomstgerichte voorzieningentrajecten ingezet zijn, zal dit leiden tot (beheer van) vastgoed dat tot in de lengte der jaren mee kan.

3. Verenigingsactiviteiten (Basisactiviteiten)

Dit deel behandelt de basisactiviteiten die de vereniging verricht. Enerzijds betreft dit de reguliere activiteiten en dienstverlening voor de leden, anderzijds betreft dit ook de bestuursondersteuning, het secretariaat en de financiële administratie. De verenigingsactiviteiten vormen het kernonderdeel van het netwerk van VKKL. Achtereenvolgens komen de bureau activiteiten, de dienstverlening aan de leden en communicatie aan bod.

3.1 E. Bureau activiteiten (bestuur, team, vrijwillige adviseurs)

Het VKKL ledennetwerk kent een klein verenigingsbureau ter ondersteuning van alle activiteiten die vanuit VKKL plaatsvinden. Anno 2019 heeft VKKL een vrijwillig bestuur bestaande uit 7 personen, een tiental vrijwillige regioadviseurs, een ambassadeursnetwerk en een klein team van 5 à 6 betaalde krachten op inhuurbasis (1,8 – 2,3 fte). Zie ook het onderstaande organogram.

9. Inzet bestuur, regioadviseurs, team en ambassadeurs

Het bestuur vergadert 6 à 7 maal per jaar. Jaarlijks vinden 1 of 2 heidagen plaats, waar bestuur, regioadviseurs en teamleden de trends en ontwikkelingen verkennen. Jaarlijks vindt 1 Algemene Leden Vergadering (ALV) plaats. Het ambassadeursnetwerk komt ook 1 of 2 maal per jaar bij elkaar. Het team kent een maandelijks teamoverleg. Daaraan kunnen ook regioadviseurs en bestuursleden deelnemen. Bestuursleden ontvangen een reiskostenvergoeding, regioadviseurs daarnaast ook een vrijwilligersvergoeding.

10. Beleidsondersteuning

Het team ondersteunt het bestuur bij het maken, doorvoeren en evalueren van nieuw beleid. Dit komt met name tot uiting in activiteitenplannen, meerjarenbeleidsplannen en jaarverslagen. Ook nieuwe subsidieaanvragen en subsidieverantwoordingen vallen hieronder. In 2020 zal er samen met onze leden aan het opstellen van het nieuwe meerjarenbeleidsprogramma 2021-2024 gewerkt gaan worden.

11. Coördinatie bestuur, team, adviseurs

Om binnen het verenigingsbureau op een effectieve wijze te kunnen werken, is het van belang dat werkzaamheden die de verschillende gremia verrichten, op elkaar zijn afgestemd. Deze taak wordt voornamelijk door het team uitgevoerd.

Met de samenvoeging van VKKL en Vereniging Spirato per 1 januari 2019 is een nieuw organisatorisch en bestuurlijk model ingericht. Ook is het contributiemodel herzien. Het evalueren en herzien van het vrijwilligers- en personeelsbeleid is nog niet aan de orde geweest. Dit laatste ontbrekende puzzelstuk willen we in 2020 gaan leggen, om daarmee ook het verenigingsbureau toekomstbestendig te maken.

12. Financiële en ledenadministratie

Het betalingsverkeer binnen de vereniging, zoals contributies, subsidies en projectopdrachten, wordt door de penningmeester en het secretariaat uitgevoerd.

13. Secretariaat

Als onderdeel van het team is het secretariaat verantwoordelijk voor het organiseren en notuleren van bestuursvergaderingen, heidagen, ALV en de administratie.

14. ICT ondersteuning

Om binnen het verenigingsbureau goed op de hoogte te kunnen zijn van elkaars werkzaamheden en activiteiten, is een goede (digitale) communicatie onontbeerlijk. In 2020 schakelt VKKL over op een nieuwe mailserver en eigen datahosting.

15. Contributies en abonnementen

VKKL is lid van diverse partnerorganisaties die een essentiële rol vervullen voor ons ledennetwerk. Om op de hoogte blijven van nieuwe ontwikkelingen, zijn we geabonneerd op diverse (digitale) nieuwsbrieven en magazines.

3.2 F. Dienstverlening leden (ondersteuningsvragen)

Onze leden ervaren het als zeer waardevol wanneer ze snel antwoord krijgen op hun praktische vragen. Dit kan via mail of telefoon, maar ook middels een helder adviesgesprek bij hen thuis aan de keukentafel of in het eigen gemeenschapshuis.

Vanaf 2017 heeft VKKL extra ingestoken op de ondersteuning in Zuid-Limburg, waarbij gestart is met het werven en inzetten van extra regioadviseurs en teamleden in de regio. Van oudsher komen hier minder bewonerscollectieven voor, vergeleken met Noord- en Midden-Limburg. Inmiddels heeft deze werkwijze zijn vruchten afgeworpen; we zien het aantal bewonerscollectieven in Zuid-Limburg stijgen, evenals het aantal leden (en

daarmee de vragen aan VKKL). In 2020 zetten we hier verder op in. Een aandachtspunt is wel hoe de extra aandacht en inzet goed te organiseren en coördineren. Dit hangt nauw samen met de onder punt 11 beschreven herziening van het verenigingsbureau qua vrijwilligers- en personeelsbeleid.

16. Informatie & advies (vraagbaak)

Advisering van leden doen we op basis van vraag (mail, telefoon, adviesgesprek), vaak verwijzen we daarbij door naar andere leden (elkaar inspireren), soms verwijzen we daarbij door naar netwerkpartners. Via onze website is ook een digitale kennis- en inspiratiebank ingericht.

3.3 G. Communicatie (kennisdeling, belangenbehartiging)

In 2020 wil VKKL nog sterker insteken op communicatie. We mikken vooral op een effectievere inzet van onze diverse communicatiekanalen, om zo nog beter onze leden onderling te kunnen verbinden, wat provinciaal leeft in beeld te krijgen en de landelijke (en Europese) trends en ontwikkelingen te verkennen. Kennisdeling doen we verder onder meer door:

- Deelname coördinatorenoverleg LVKK 4x per jaar;
- Deelname dorpshuizen.nl netwerkoverleg LVKK 4x per jaar;
- Deelname Spil in de Wijk 2020;
- Deelname Redactieraad Burgerkracht Limburg;
- Deelname sessies Maatschappelijke Organisaties Limburg;
- Bestuurlijke deelname aan de LAG Leader Zuid-Limburg;
- Bestuurlijke deelname in Vereniging Innovatief Platteland (VIP);
- Bestuurlijk overleg op jaarbasis met collega verenigingen VKK Noord-Brabant en DKK Gelderland.

Daarnaast verricht VKKL algemene belangenbehartiging van inwonersinitiatieven richting gemeenten, Provincie Limburg, Rijksoverheid en maatschappelijk middenveld.

17. Kleine Kernen Krant, nieuwsbrief en sociale media

Het verzorgen van de communicatie naar leden, samenwerkingspartners en overige geïnteresseerden doen we middels nieuwsbrief, Kleine Kernen Krant Limburg, website en sociale media. De Kleine Kernen Krant heeft een eigen redactieraad, verschijnt 3x per jaar en bevat vooral verdiepende achtergrondartikelen. De digitale nieuwsbrief verschijnt iedere 2 maanden en bevat vooral korte nieuwsitems. Verder zijn we actief op Twitter, LinkedIn en Facebook.

18. Bijeenkomsten, Oppe Koffies

Gedurende het jaar organiseert VKKL regelmatig grotere en kleinere bijeenkomsten, al dan niet in samenwerking met netwerkpartners. Dit varieert van kleinschalige Oppe Koffies bij leden in het plaatselijke gemeenschapshuis of huiskamer in dorp of wijk, tot grote provinciale conferenties of werksessies rondom een bepaald actueel thema. Alle VKKL bijeenkomsten zijn ook (kosteloos) toegankelijk voor bewonersinitiatieven die (nog) geen lid van ons zijn.

4. Activiteitenbegroting 2020

De VKKL is een vrijwilligersorganisatie die gebruik maakt van professionele ondersteuning voor de ontwikkeling en uitvoering van werkzaamheden zoals beschreven in de projectlijnen en in de verenigingsactiviteiten. De VKKL beschikt tot nu toe niet over eigen personeel noch huisvesting. Dit heeft tot gevolg dat geen financiële reserves hoeven worden opgebouwd omdat de VKKL geen langlopende verplichtingen is aangegaan. Jaarlijks wordt aan de hand van het activiteitenprogramma en de goedgekeurde begroting een dienstverleningsovereenkomst afgesloten. Dat gebeurt tot nu toe met de welzijnsinstelling Synthese en de in 2018 opgerichte Stichting VKKL/Spirato-projecten. De jaarafspraken omvatten een totaalpakket van personele inzet, secretariële en administratieve ondersteuning en huisvesting van het verenigingsbureau. In de afspraken wordt vastgelegd hoeveel capaciteit voor welk project beschikbaar is. Deze dienstverleningsovereenkomsten vormen veruit de grootste kostenpost van de VKKL. Daarnaast bestaan de uitgaven uit activiteitenkosten voor onder andere (regionale) bijeenkomsten, plattelandsparlementen, werkconferenties, druk- en portokosten, publicaties, vergaderkosten, onkostenvergoeding vrijwilligers, ICT ondersteuning en kosten accountant.

De inkomsten van de VKKL bestaan uit subsidies van de Provincie Limburg, de Rijksoverheid, gemeenten, contributie inkomsten vanuit de leden en particuliere fondsen. De meerjarensubsidie van de Provincie Limburg is de belangrijkste pijler onder de begroting van de VKKL. Voor de projectmatige activiteiten zoekt VKKL naar aanvullende financiering in de vorm van fondswerving, sponsoring en cofinanciering. Via de Landelijke Vereniging van Kleine Kernen zijn middelen beschikbaar van het ministerie van BZK voor specifieke projecten in het kader van o.a. zorg en duurzaamheid. VKKL werkt vanaf 2019 met een nieuw governance-model waarin heldere verhoudingen zijn geschapen tussen gesubsidieerde activiteiten en activiteiten die anderszins gefinancierd worden. Deze laatste zijn binnen onze projectenstichting VKKL/Spirato-PROJECTEN ondergebracht (en deze stichting is btw-plichtig).

In de bijlage treft u de begroting van dit activiteitenplan voor 2020 aan.

Activiteitenplan 2020

Vereniging Kleine Kernen Limburg (VKKL)

Bemmelstraat 2

5961 HN Horst

077-3978503

info@vkkl.nl

www.vkkl.nl